

Välkommen till naturreservatet

Tinnerö eklandskap – kultur och natur

Tinnerö eklandskap är ett böljande beteslandskap med ett oöverträffat antal gamla grova ekar, mitt i Linköping. I det 687 hektar stora naturreservatet lever mängder av spännande och ovanliga växter och djur. Området är också rikt på fantastiska fornlämningar, speciellt är spåren från järnåldern synnerligen välbevarade. Upptäck Tinnerö du också – till din hjälp finns välmarkerade cykel- och vandringleder, iordningställda rastplatser, eldstäder och fågeltorn. Flera av anordningarna för besökare är tillgänglighetsanpassade.

Böljande eklandskap

Naturreservatet är småkuperat och domineras av vidsträckt ekhagmarker som avbryts av gamla barrskogar. I de låglänta delarna har tidigare utdikade våtmarker återskapats till attraktiva fågelsjöar. Tinnerö är ett välbevarat, forntida odlingslandskap fullt av fornlämningar. Men det är ett levande landskap, natur- och kulturvård står i centrum men här bedrivs också ett modern jordbruk med ekologisk nötköttproduktion.

Tinnerö eklandskap utgör den norra spetsen av ”Eklandskapet i Stångådalen” – nordvästra Europas största koncentration av gammelekar. På de gamla ekarna lever mängder av svampar, lavar och insekter. I Tinnerö är inte mindre än drygt 330 rödlistade (utrotningshotade) arter funna. Många av dessa arter, som kärnticka, gammelekslav, läderbagge och mulmknäppare, har i Eklandskapet söder om Linköping ett av sina starkaste fästen i Europa.

Silverfläckspraktmal lever i håligheter i gamla ekar.

Ekpricklav är ett exempel ur Tinneröekarnas exklusiva flora av lavar.

Om våren kan du få se den vackra svarthakedoppingen i Tinnerös våtmarker.

Falsk djävulsopp är mycket sällsynt. Den lever tillsammans med ek.

Anordningar för friluftsliv

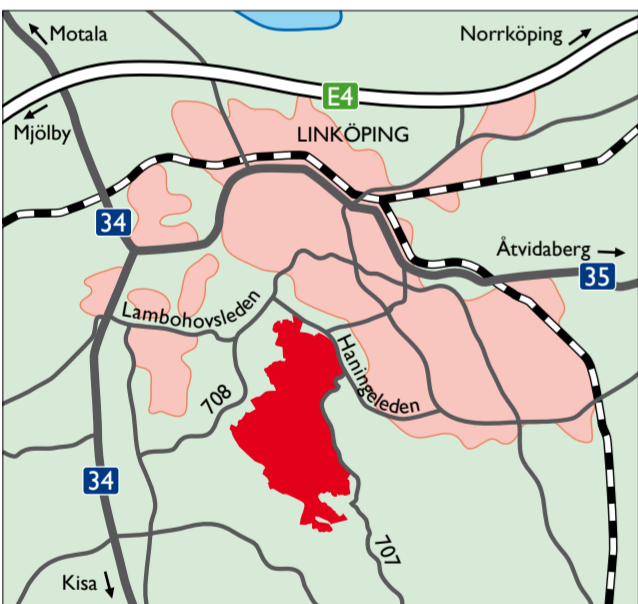
Naturreservatets läge mitt i Linköping gör det till ett attraktivt friluftsområde. Här finns ett omfattande grusvägnät med vägvisningsskyltar lämpligt för utflykter på cykel. Reservatet passerar av vandringsleden Östgötaleden och det interna stigsystemet ”Tinnerö stigar” är mer än 20 km långt. Vintertid är djurgrindarna öppna för att underlätta din skidtur. Om du hellre åker långfärdsskridskor plogas banor på Rosenkällasjön eller Frökärret. Din medhavda matsäck kan avnjutas på någon av alla reservatets rastplatser. Vedförsedda eldplatser finns spridda i området. Vackrast är grillplatsen på Rödberget med utsikt över Rosenkällasjön. Särskilda insatser för funktionshindrade har gjorts vid Smedstad dammar och vid Rosenkällasjöns dämme.

Vill du lära dig mer om Tinnerös natur och historia rekommenderas en guidad vandring. Varje år genomförs ett 30-tal guidningar i reservatet tillsammans med ideella natur- och friluftsföreningar.

Året runt i Tinnerö

Våren är fåglarnas tid i Tinnerö. Nu håller sångare och trastar konsert i ekhagmarker och lövskogar. Vid Rosenkällasjön och övriga våtmarker hörs en annan melodi från skrattnäsar, gäss och sothöns. Vid Rosenkällasjön finns flera fågeltorn, brygga och gömsle som underlättar om du vill skåda fågel.

Sommaren är fylld av blomsterprakt och betande kor och får. Det är de många hundra mularnas arbete som skapat ekhagmarkerna. Utan dem skulle landskapet snabbt växa igen. Under varma högsommar dagar kan den sällsynta läderbaggen ses flyga mellan gammelekarna.

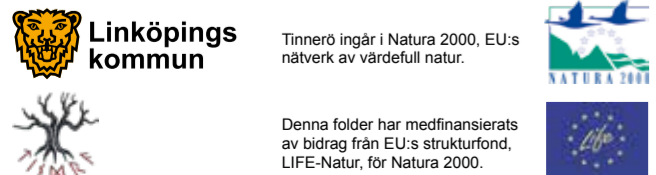
Tinnerö eklandskap - kultur och natur

Markägare och naturvårdsförvaltare: Linköpings kommun
Guidningar: www.linkoping.se/natur

Ytterligare information: Linköpings kommun
Kontakt Linköping
581 81 Linköping
tfn: 013-20 60 00 vx
www.linkoping.se/natur

Scanna QR-koden med din smartphone för mer info!

Földern är producerad av Naturcentrum AB på uppdrag av Linköpings kommun 2007, nrytryck 2009 version 2.2, 2013 version 2.3 och 2020 version 2.4.
Illustrationer: M. Gilström (kulturmiljöer), K. Claesson (läderbagge, franfladdermsur), N. Forshed (kärlväxter) och N. Johansson (övriga). **Foto:** T. Ivarsson (silverfläckspraktmal), G. Markholm (svarthakedopping) och A. Järneskog (betesdjur, falsk djävulsopp), M. Hagström (ekpricklav). **Karta:** Naturcentrum AB.

Från slutet av yngre järnålder (vikingatid) har en 200 meter lång brokonstruktion påträffats. Vikingabron, som tog människorna torrsködda över Tinnerökärret, är Sveriges längsta.

Medeltiden

Under medeltiden ägdes många av Tinnerös gårdar av kyrkan. Om det vittnar exempelvis namn som Domprostehagen. När Gustav Vasa tog tillbaka så gott som all kyrkans mark till staten, kom nästan hela Tinnerö att tillhöra Linköpings kungsgård. Från år 1703 tillhörde Tinnerö gård, den största gården i området, adeln och Sturefors slott. Smedstad och Rosenkälla var två andra stora gårdar med en spännande medeltida historia. De har ägts av kungar och

Tindra medeltida by uppstod någon gång under 1100-talet och låg då på kullen omedelbart norr om nuvarande Tinnerö gård. Förstadiet till denna by låg under yngre järnåldern ytterligare ca 400 meter åt nordväst.

Historiska skeden:

Jordbrukets införande

Spår i landskapet, exempel:

• Hård från Ancylussjöns strand (nuvarande Domprostehagen) daterad till 5800 f.Kr.

• Fynd av stenxyr från Rosenkälla, Tinnerö, Åsmedstad och Djurgården.

drottningar som i sin tur delat ut mark till andra makthavare. I de skriftliga källorna förekommer såväl höga militärer, biskopar och domprost. Varken Smedstad eller Rosenkälla finns kvar idag, men två torp som tillhört Smedstad finns bevarade – Fröberget och Ryttertortpet.

Tinnerös ekhagar och lövskogar har sitt ursprung i Tinnerö gårds vidsträckta ängsmarker. Andra fram till 1905 slogs stora arealer kring Tinnerö med lie.

Hertig Johans Djurgård

1606-1617 inrättade hertig Johan (hertig av Östergötland, son till kung Johan III) en djurgård med rådjur och dovhjortar i

I den inbängnade djurgården räddade kunglig jaktritt.

När sensommarregnen i augusti gör marken fuktig igen gör svamparna entré. Är du intresserad av sällsynta arter har du kommit rätt. Här finns en av landets mest exklusiva koncentrationer av sällsyntheter som bommburka, falsk djävulsopp, brun fingersvamp, gult porskinn och grönfjällig fjällskivling. Är du mer intresserad av matsvamp är svart trumpetsvamp vanlig. Sök den i hassellundarna i september.

Ett hotat landskap

Än finns många gammelekar kvar i Eklandskapet och övriga landet, men det är ändå bara en liten rest av vad som fanns för några hundra år sedan. Under flera hundra år hävdade kungen ägannderätt till böndernas och kyrkans ekar, men 1875 fick bönderna tillbaka rätten till sina ekar. Därmed startade en massiv avverkning; på några få årtionden avverkad mer än en miljon gammelekar. De områden med gamla ekar som finns kvar idag har sitt ursprung i adelns marker.

Under 1900-talet har ekmiljöerna fortsatt att krympa. Ekrika ängar och hagar har omvandlats till åkermark eller produktionsskogar med gran. Men under de senaste decennierna har omfattande naturvårdande insatser påbörjats för att hejda utvecklingen. På många håll har igenvuxna ekhagar röjts och stängslats. Får och kor håller återigen hagarna öppna. Linköpings kommun arbetar aktivt med bevarandet av Eklandskapet, främst kring Linköpings tätort.

Tinnerös historia

I Tinnerö finns många spår bevarade från de människor som bott och verkat här genom tiderna, allt från stenålderns jägare och samlare till 1600-talets djurgårdar. Områdets många fornlämningar vittnar om Tinnerös rika kulturhistoria. I området har flera utgrävningar och undersökningar gjorts som ökat kunskapen om de forntida Tinneröborna.

Bronsåldern

På bronsåldern blev människorna alltmer bofasta. Eftersom man inte flyttade runt som tidigare kunde man skaffa sig fler kreatur. Betet från de tidiga Tinneröbornas tamboskap formade ett halvöppet landskap rikt på ek och hassel. Bronsåldersmänniskorna byggde stora gravrösen på platser med utsikt över landskapet. Rösena fungerade som ägomarkeringar – området var upptaget. Rösen av detta slag finns på flera platser i reservatet t.ex. på Frökärskullen och i Kramshagen.

norra delen av Tinnerö. Djurgården bestod under hundra år. Från Djurgårdens verksamma tid som gård finns idag ett torp, kallat Djurgårdstorp, bevarat.

Det militära övningsfältet

Många har besökt Tinnerö under 1900-talet – men inte alltid helt frivilligt. Mellan åren 1911 och 1998 har nämligen långt över 100 000 värnpliktiga genomfört sin militärtjänstgöring i området. Den militära verksamheten bidrog till att konservera det äldre odlingslandskapet, därmed bevarades också områdets höga natur- och kulturmiljövärdet.

Reservat för kultur, natur och rekreation

Linköpings kommun förvärvade hela det militära övningsområdet 2002 och i juni 2006 bildades det 687 hektar stora naturreservatet med namnet Tinnerö eklandskap – kultur och natur. Sedan dess har igenvuxna marker röjts och bete och slätter har återupptagits. Fornlämningar har undersökts och gjorts synliga för besökare. Flera utdikade våtmarker, bland annat den tidigare helt utdikade Rosenkällasjön, har restaurerats och blivit fina fågeltorn. Till sist har mycket arbete lagts ner på göra området attraktivt för besökare. Ett arbete som blivit uppskattat – idag är Tinnerö ett av Linköpings mest välbesökta friluftsområden.

Tinnerös fyrbenta naturvårdare.

§ Inom reservatet är det förbjudet att:

- framföra motorfordon annat än på skyltade vägar,
- ställa upp husvagn,
- parkera motorfordon annat än på skyltade parkeringsplatser,
- tälta annat än på särskilt markerad och iordningställd plats,
- göra upp eld annat än på skyltad och iordningställd plats,
- medföra okopplad hund eller annat lösgående husdjur under perioden 1 mars – 15 november,
- beträda Rosenkällasjöns och Frökärrets yta och strandängar från 1 april till 15 oktober annat än på iordningställda friluftsanordningar
- rida annat än vid Smedstad ridercenter, befintliga vägar och markerade ridstigar,
- cykla annat än på befintliga grusvägar,
- bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar eller skada vedlevande lavar, mossor och svampar,
- plocka blommor eller blommande örter,
- på ett störande sätt nyttja radio, bandspelare, musikinstrument eller dylikt,
- störa djurlivet genom att klättra i boträd,
- samla ryggradslösa djur annat än genom hävning och därvid taga enstaka individer för arbetstämning,
- förstöra eller skada fast naturföremål eller ytbildning genom att borra, spränga, gräva, rista, hacka eller måla,
- starta, landa eller framföra luftfartyg som drönare eller modell-flygplan.

Desutom är det förbjudet att utan reservatsförvaltarens, eller av reservatsförvaltaren utsedd tjänstemans, tillstånd:

- anordna tävlingar eller bedriva lägerverksamhet,
- utföra sådan vetenskaplig undersökning eller enstaka studie som kan leda till skada eller annan negativ påverkan på växt- och djurlivet,
- bedriva försäljning eller annan verksamhet i kommersiellt syfte,
- anslå anslag, snitslar, färgmarkeringar och dylikt.

Orostrider

(Folkvandringstid 400-550)

(Vikingatid 800-1050)

• Kyrkligt ägande

• Dagens bygårdslagen

intas för Tinnerö, Smedstad och Rosenkälla

• 1550: De äldsta ekarna på Djurgården gror

• Tinnerö ängar (1590-1905)

• Kunglig djurgård (1922-1998)

• Delar av Tinnerö och Halshöga gravfält

• Smedstad fornborg

• Vikingabron

• 10-tals boplatser

• 10-tals gravfält

• 10-tals km med stensträngar

• 100-tals gravar

• 1550: De äldsta ekarna på Djurgården gror

• Tinnerö ängar (1590-1905)

• Kunglig djurgård (1922-1998)

• 10-tals boplatser

• 10-tals gravfält

• 10-tals km med stensträngar

• 100-tals gravar

• Smedstad fornborg

• Vikingabron

trädd kom att prägla Tinnerö och jordbruksbygden i resten av landet ända fram till 1800-talet.

Den senare delen av äldre järnåldern, romersk järnålder, var en intensiv tid av expansion. Aldrig har det bött så många människor i Tinnerö som under den här perioden. Över 50 boplatser och tiotals kilometer långa stensträngar, rester efter omfattande hägnadssystem, har påträffats i Tinnerö från den här tiden. Från äldre järnåldern finns också gårdslämningar, gravfält och fossila åkrar i tusentals bevarade.

En av de bäst bevarade och sammanhållna järnåldersmiljöerna i Smedstad ligger i Domprostehagen. Här finns en boplat, ett gravfält och två stora stensättningar. På bilden syns också en del av det hägnadssystem som är ursprunget till det över 3 mil långa system av stensträngar som till stor del fortfarande är synligt i dagens Tinnerö. Illustrationen är en rekonstruktion av boplaten.

Yngre järnåldern

Under 500-talet sker en förändring i Tinnerö. Gårdar och odlingsmarker överges och betestrycket minskar. Varför vet vi inte med säkerhet. Kanske hade markerna på den relativt tät befolkade Östgötaslätten utnyttjats mer intensivt än vad som var långsiktigt hållbart? Kanske spred sig oroligheterna i samband med Romarrikets fall ända upp till Skandinavien och Tinnerö? Eller berodde stagnationen på pestens härjningar?

Många gårdar försvann under den här perioden. De gårdar som blev kvar samlades successivt i byar. En blykande storgård, troligen med namnet Tindra, knöt en stor del av de kringliggande jordbruken till sig. Denna storgårds begravningsplats var nutidens mycket vackra Tinnerö gravfält på Villbacken. Det är naturreservatets näst största gravfält efter gravfältet på Bergsången i Halshöga.

Welcome to Tinnerö – part of the unique Östergötland

oak landscape. Unrivaled numbers of old stately oaks can be found here in undulating pasturelands, along with an abundance of plants and animals that inhabit the area. Man has formed this oak landscape over a long period of time. The oldest trace of his existence here is a fireplace dating back to 5800 BC. Much of the area's rich treasure of ancient remains are from the Roman Iron Age (0–400 AD) and tell of a period of great prosperity and expansion. Examples from this period are ancient arable land, remains of fences and grave fields. An interesting remnant from the end of the Iron Age is a 200 m long paved bridge construction found northeast of the farm Tinnerö gård. During the 1900s the area was used as a military training ground, which has preserved the landscape and allowed the oaks to remain standing. Since Linköping Municipality took over Tinnerö in 2002 large restoration projects have been carried out at enhancing all the different species in the area. Overgrown land has been cleared and grazing reintroduced. To the south is the reclaimed lake Rosenkällasjön with its rich bird life. The area offers good access to visitors with marked trails, picnic areas and parking areas with information boards.

Willkommen in Tinnerö. Auf dem hügeligen, pflan-

zen- und tierreichen Weidegelände, das zur einzigartigen Eichenlandschaft Östergötlands gehört, stehen viele mächtige, alte Eichen. Die Eichenlandschaft wurde während langer Zeit vom Menschen geformt. Die älteste menschliche Spur ist eine Feuerstätte, die ihren Ursprung in der Zeit um 5800 v. Chr. hat. Die meisten der vielen prähistorischen Funde, die im Gebiet gemacht wurden, stammen aus der römischen Eisenzeit (0–400 n. Chr.) und zeugen von einer Phase der Expansion und Hochkonjunktur. Unter anderem gehen alte Äcker, Einfriedungsreste und Gräberfelder auf die römische Eisenzeit zurück. Ein interessantes Relikt vom Ende der Eisenzeit ist eine 200 Meter lange, steinerne Brückenkonstruktion nordöstlich des Hofes Tinnerö gård. Im 20. Jahrhundert war das Gebiet ein Truppenübungsplatz, weshalb die Landschaft mit den Eichen bewahrt wurde. Seit Tinnerö im Jahr 2002 von der Stadt Linköping übernommen wurde, ergriff man umfassende Maßnahmen zum Schutz der Artenvielfall in der Eichenlandschaft. Zugewachsene Flächen wurden gerodet und in Weideflächen zurückverwandelt. Der im Süden liegende See Rosenkällasjön wurde von Bäumen und Büschen befreit und so zu einem interessanten Lebensraum für Vögel umgestaltet. Das Gelände ist gut erschlossen, die Besucher finden gekennzeichnete Wege, Rastplätze und Parkplätze mit Informationstafeln.

Nötskrika *Garrulus glandarius*. Eken och nötskrikan lever i symbios. Nötskrikan samlar ekollon under hela hösten som den sedan lever av under vintern. Tack vare detta kan de tunga ekollonen spridas i landskapet.

Fransfladdermus *Myotis nattereri*
Många arter av fladdermöss trivs i Tinnerös betade ekhagar och jagar ofta insekter över våtmarkerna. Förutom fransfladdermus har även sällsynheter som barbastell, trollpipistrell och sydfalldermus påträffats.

Läderbagge *Osmoderma eremita* (3 cm). I ihåliga månghundraåriga ekar trivs läderbaggen tillsammans med många andra insekter. Arten är fridlyst i hela EU.

Större vedgeting *Symmorphus murarius*. Den större vedgetingen lägger sina ägg i kläckhål efter olika skalbaggar i döda aspar. Den var tidigare ansedd som utdöd från länet, men återfanns 2012 vid Tinnerö för första gången på 75 år.

Eldning är bara tillåten vid iordningställd grillplats

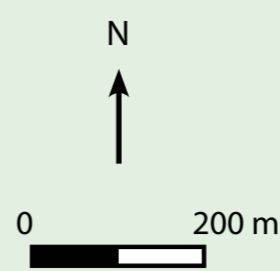
Håll hunden kopplad 1/3-15/11

Det är förbjudet att plocka blommor och blommande örter.

Svarthakedopping *Podiceps auritus*. I Rosenkällsjön, Edhaga våtmark och Frökärret häckar den sällsynta svarthakedoppingen. Den återkommer någon vecka efter islossningen och flyttar söder ut i juli eller augusti.

Både vildsvin och dovhjort har etablerat sig i Tinnerö de senaste åren.

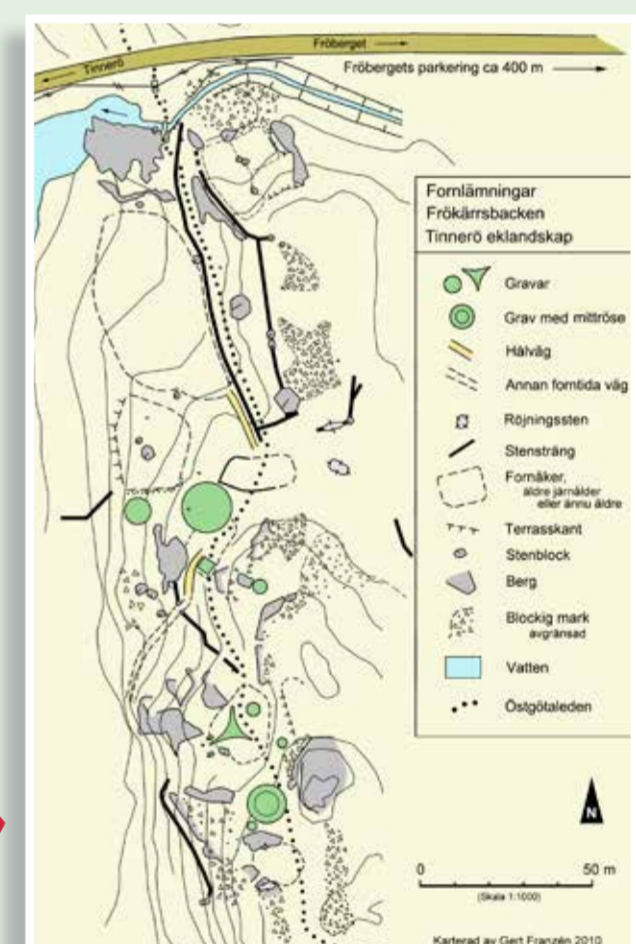
Utter *Lutra lutra*
Flera stora våtmarker har återskapats i reservatet och långa sträckor av Smedstadsbäcken har restaurerats. Här trivs nu uttern. Den lever främst av fisk och grodor.

Bivråk *Pernis apivorus*.

Frökärret

Frökärskullens gravfält
Ett drygt 10-tal järnåldersgravfält finns dokumenterade i reservatet. Ett av de vackraste hittar du längs Östgötaleden på Frökärskullen. På kommunens hemsida kan du hitta detaljerade kartor över flera av gravfälten.

Sexfläckig bastardsvärmare *Zygaena filipendulae*

Liten blåklocka *Campanula rotundifolia*

Åkervädd *Knautia arvensis*

Blomriekedom är nödvändig för ett rikt insektsliv.

Långhornsbi *Eucera longicornis*

Gråfibbla *Pilosella officinarum*

parkering och informationsplats	reservatsgräns	stängselövergång
grillplats med ved	fågelskyddsområde	stängselgenomgång
rastbord	Östgötaleden	färst
vindskydd	Tinneröstigen 13,2 km	väggrind
gömsle	Rosenkällastigen 3,7 km	åkermark
fågeltorn/plattform	rundslinga, 650 m	slättermark
utsiktsplats	anslutningsstig	betesmark
brygga, rullstolsanpassad	bilväg	lövskog
toorklosett, rullstolsanpassad	cykelväg	barrskog
rullstolsanpassat	stängsel	tomtmark, annan mark
	fågelskyddsområde	vatten
		våtmark